

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

Nykyisellään palveluprosessi on kokonaisuutena raskas. Asiakaspalveluhenkilöstön kokemus on, että asiakkaan työllistymisen edistäminen kärsii palveluprosessin ja siihen liittyvien kirjausten työläydestä. Prosessin keventäminen ja harkinnanvaraisuuden lisääminen edesauttavat resurssien järkevää käyttöä ja toiminnan tuloksellisuutta.

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

Alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämistä kymmeneen arkipäivään voidaan pitää hyvänä muutoksena. Viiden päivän määräaika ei ole realistinen asiakasvirrat huomioiden ja näin ollen se mahdollisesti ohjaa tekemään kompromisseja haastattelun laadun suhteen. Kymmenen päivän määräaika antaa paremman mahdollisuuden palveluprosessin toteuttamiseen asetetulla tavalla. Työmarkkinatilanteen ollessa nykyisen kaltainen ja erityisesti toistuvien ruuhkahuippujen aikaan kymmenen päivän määräaikaan pääsemisessäkin ilmenee mitä todennäköisemmin haasteita. Olennaista on, että alkuhaastattelun toteuttamistavassa on riittävää väljyyttä. Puhelimitse tai tietoturvasella kuvallisella etäyhteyden kautta suoritettavat alkuhaastattelut, kasvokkain tapahtuvien haastatteluiden rinnalla, luovat parempia edellytyksiä määräajassa pysymiselle.

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

Täydentävien työnhakukeskustelujen käyminen samalla toistumistiheydellä kaikkien asiakkaiden kanssa on huonoa resurssien käyttöä. Eri asiakasryhmillä ja yksittäisillä asiakkailla palvelutarpeet poikkeavat merkittävästi toisistaan ja näin ollen sama täydentävien työnhakukeskustelujen määrä aktiivijaksolla ei ole perusteltavissa. Esimerkiksi monialaisten palveluiden tarpeessa olevan asiakkaan

kohdalla ei ole järkevästi ajateltavissa kaikissa tilanteissa omatoimisen työnhaun muodostavan merkittävää tekijää prosessin etenemisen kannalta, jolloin täysimääräinen täydentävien työnhakukeskustelujen toimeenpano ei ole järkevää. Esityksen kaltainen menettely, jossa asiakkaan vastuuvirkailija palvelutarpeen perusteella määrittää täydentävien työnhakukeskustelujen määrän, on tarkoituksenmukainen ja kustannustehokas.

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

Aiemmin ei ole ollut käytössä nykyisen kaltaista muistutuskäytäntöä, joten esityksen kaltainen toimintatapa on tuttu työllisyshoidon prosesseissa. Muistutuskäytännöstä luopuminen ei näkemyksemme mukaan ole haitallinen asiakasprosessien näkökulmasta. Myös työnhaun päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä on linjassa sen kanssa, miten asiakkaalta odotetaan vastuuta ja aloitteellisuutta omasta työhausta ja asioinnista työvoimaviranomaisen kanssa. Nykyinen työnhaun päättyminen vasta toistuvasta laiminlyönnistä aiheuttaa paljon turhia, perumatta jääneitä aikavarauksia ja näin heikentää työllisyshoidon prosessien tehokkuutta. Esitystä voidaan siis pitää kannatettavana.

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

Työllistymissuunnitelman sisältöjen määrittelyn voidaan katsoa olevan perusteltuja niin prosessin järkevyyden kannalta, mutta myös asiakkaiden oikeusturvan ja tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Koska nykyiselläänkin asiakastyötä tekevien työajasta menee varsin suuri osa erilaisiin asiakastietojärjestelmien kirjausten tekemiseen ja tiedon ylläpitoon, tulee esityksessä mainitut perusteet ja päivämäärät voida kirjata erittäin tiiviisti.

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

Työnhakuvelvollisuuden asettamisella on paljon myönteisiä vaikutuksia niin yksilön kuin työmarkkinoidenkin kannalta. Esitetyt muutokset ovat tarkoituksenmukaisia ja ne palvelevat asiakasprosessien tuloksellista edistämistä.

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

On hyödyllistä, että työnhakuvelvollisuuden asettamista yksinkertaistetaan ja selkiytetään. Esityksessä on huomioitu oleelliset tekijät ja sitä voidaan pitää kannatettavana.

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

Yksinkertaistaminen ja mainituista poikkeuksista luopuminen selkiyttää asiakasprosessien hoitamista ja näkemyksemme mukaan johtaa tarkoituksenmukaisempiin asetettuihin työnhakuvelvollisuuksiin.

4. Työnhakuvelvollisuuden ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

Muutos mahdollistaisi asiakaskohtaisen työnhakuvelvollisuuden arvioinnin ja siten vähentäisi työmarkkinoilla ilmenevää työpaikkojen hakemista ilman todellista aikomusta pyrkiä kyseiseen työhön. Työntajien näkökulmasta tämä vähentää turhaa työtä rekrytointien yhteydessä. Esitys on kannatettava.

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

Muutokset tukevat virkailijan asiantuntijaroolia ja tukevat asiakasta työnhakuvelvoitteen toteuttamisessa sekä työllistymisessä.

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

Työtarjousten velvoittavuus jäntevöittää virkailijan ja asiakkaan yhteistyöskentelyä. Ehdotetulla muutoksella voidaan nähdä olevan kahdenlaisia vaikutuksia: Työtarjousten velvoittavuus saa virkailijan arvioimaan entistä tarkemmin tekemiensä työtarjousten osuvuuden ja tosiasiallisen toteuttamiskelpoisuuden. Samalla asiakas saisi vahvempaa tukea työnhakuvelvoitteen täyttämiseksi. Esitys on kannatettava.

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

Muutokset selkiyttävät työtarjouksia koskevaa sääntelyä.

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualueella?

Työnhakijan velvollisuus työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualueella on kannatettava. Työnhakijoiden ja työntajien orgaaninen kohtaaminen voi toimia sähköisessä ympäristössä uskottavasti vain silloin, kun työnhakuprofiileja on julkaistuna riittävän suuri määrä. Velvoite lisää julkaistuja profiileja ja siten parantaa kohtaantoa. Työvoimaviranomaisen velvoite työnhakuprofiilien laatimisesta ja julkaisemisesta sen sijaan ei ole yksiselitteisesti kannatettava. Edellä mainittu työnhakuprofiilien määrän kasvaminen on luonnollisesti positiivinen asia. Aiemmat kokemukset esimerkiksi automaattisista profiloinneista eivät ole hyviä ja sen vuoksi herää aiheellinen pelko siitä, että työvoimaviranomaisen tehtävä voi muodostua työnhakuprofiilien laatimisen ja julkaisemisen osalta ennakoitua huomattavasti suuremmaksi. Arvioitu yksi henkilötyövuosi lisätyötä koko valtakunnan tasolla ei ole realistinen. Erityisesti nuorten kohdalla profiilien kirjoittamista tulisi kohtuuttoman paljon tehtäväksi virkailijatyönä. On aiheellista nähdä lisätyön palvelevan yksityisten rekrytointi- ja henkilövuokrausyritysten intressejä poimia parhaimmat hakijat omaan välityspooliinsa, jättäen haastavammassa tilanteessa olevat hakijat ilman palvelua.

Myöhemmin, kun on näyttöä automatiikan tuottaman sisällön riittävästä laadusta, esityksen mukainen velvoite työvoimaviranomaiselle voi olla kohtuullinen. Sitä ennen vastuu työnhakuprofiilista tulisi antaa työnhakijalle vahvasti veloitettuna.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

Yleisellä tasolla ehdotuksen mukainen tietojen julkaiseminen julkisena tietopalveluna on kannatettava. palvelun anonymiteetti, mutta samalla riittävän yksityiskohtaisen tiedon jakaminen ovat jossain määrin haastavat samanaikaiset tavoitteet. Mitä pienemmästä työllisyysalueesta/työmarkkina-alueesta on kysymys, sitä helpommin työnhakijat ovat tunnistettavissa profiilitietojen perusteella. Tästä voi aiheutua työnhakijoille perusteltu epäily siitä voidaanko työnhakuprofiilitietoja käyttää myös muihin tarkoituksiin kuin mihin ne on tarkoitettu. Tätä kysymystä tulisi pohtia tarkasti ennen kuin profiilit päätetään julkaista julkisena tietopalveluna.

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

Muutoksiin sisältyy suuria riskejä, kuten esityksen perusteluista käy ilmi ja siksi tietoturvaan ja rajapintoihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tietovarannon käytön tulee perustua valtuutuksiin ja käyttöoikeuksien tulee olla henkilökohtaisia.

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja. Koulutukseen hakuvelvollisuuden muuttaminen siten, että sen voisi täyttää hakemalla työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen, hyvä ja tarkoituksenmukainen muutos. Näin vältetään epätarkoituksenmukaisia hakuja ja keskitytään toimenpiteisiin, jotka tosiasiallisesti voivat edistää työnhakija-asiakkaan tilannetta.

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

Työhaun voimassaolon päättyminen heti ensimmäisestä asiointin laiminlyönnistä on tarkoituksenmukainen muutos. Se korostaa työnhakija omaa vastuuta työhausta ja asiointista työllisyyspalveluiden kanssa sekä vähentää käyttämättä jääneitä aikavaroja asiakaspalvelussa.

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

Osa-aikaisia työntekijöitä koskevat muutokset koskevat merkittäväällä tavalla myös nuoria. Nuoria kohdellaan kohtuuttoman eriarvoisesti jo tällä hetkellä lainsäädännössä. Esimerkiksi se, että armeija ei kerrytä työssäoloa, vaikka se on nuoren velvollisuus.

Osa-aikaisessa työssä olevien työnhakijoiden työttömyysturvan heikentäminen nähdään kohtuuttomina (laskelmat tulevista karensseista ja työssäolovelvoitteista). Aiemmin toimeenpantu työttömyysturvan ns. suojaosan poisto oli merkittävä heikennys osa-aikaisten työntekijöiden tilanteeseen. Osa-aikaiset työntekijät ovat työmarkkinoilla monin paikoin toiminnan edellytys. Työnhakijat joutuvat haasteellisiin tilanteisiin, kun työmarkkinoiden toimijat optimoivat omia työvoimakustannuksiaan. Esityksessä ei oteta kantaa työnantajien velvoitteisiin lisätä osa-aikaisten tuntimääriä tai kokoaikaiseen työsuhteeseen siirtämistä.

Käytännössä suurella joukolla työnhakijoita on suurena haasteena yhdistää monta osa-aikatyötä toimivaksi kokonaisuudeksi. Nyt syntyy tilanteita, joissa esimerkiksi työnhakijalle ei ole annettu yhdestä työnantajan yksiköstä sijaisuuksia, koska hänellä oli vakituinen sopimus toiseen yksikköön yhdelle päivälle viikossa. Työnhakijan on erittäin vaikeaa ottaa vastaan osa-aikaisia työsuhteita ja samalla pyrkiä lisäämään työtuntiansa määrää. Tyypillisesti osa-aikatyössä työvuorot ovat työntekijän tiedossa kahden tai kolmen viikon sykleissä.

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

Esityksen työllisyysvaikutusten arviointi on vaikeaa, eikä yksiselitteisiä vaikutuksia työllisyyteen todennäköisesti pystytä todentamaan. Esityksen toimenpiteistä suoria työllisyyteen liittyviä vaikutuksia voi muodostua työtarjousten velvoittavuuden lisääntymisellä tai sillä, että sellaisen palvelun tarjoaminen asiakkaille vähenee, jota asiantuntijat eivät pidä tarpeellisena ja vapautuvaa aikaa voidaan käyttää runsaammin palvelua tarvitsevien kanssa työskentelyyn.

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

Johtuen vaikutusten vaikeasta todentamisesta, on kyseenalaista, että tehtävämuutoksille on laskettavissa tarkka kustannusvaikutus. Työvoimaviranomaisen tietojärjestelmissä on viime vuosina tapahtunut muutoksia, ja kirjaamiseen käytettävä aika on lisääntynyt huomattavasti. Työnhakuprofiilien julkaisemiseen työvoimaviranomaisen toimesta esitetty aika per työnhakuprofiili on laskettu alakanttiin. Arviot palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden muutosten aiheuttamasta työpanoksen vähenemistarpeesta työvoimaviranomaisille eivät ole realistisia, koska niihin ei ole resursoitu riittävästi työpanosta valtion järjestämisvastuun aikana. Olemassa olevilla resursseilla ei ole voitu toteuttaa työnhaun palvelumallia keskitetyn järjestämisvastuun aikana, joten vähentämällä valtionosuutta tehtävämuutoksien perusteella, työvoimapalvelujen aliresursointi jatkuu tulevaisuudessakin. Keski-Pohjanmaan työllisyysalue ei hyväksy tehtävämuutoksista johtuvaa mahdollista vähennystä peruspalvelujen valtionosuuteen, koska nykyiselläkään valtio ei täysimääräisesti ole korvannut kunnille työvoimaviranomaisen tehtävästä aiheutuvia kustannuksia.

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

Vaikutukset mm. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä Kansaneläkelaitoksen palveluihin voivat olla ennakoimattomat.

Muuta lausuttavaa?

Esitetyt laskelmat siitä miten palveluprosessin keventäminen vähentää työtä asiakasrajapinnassa ja sen seurauksena vähentävät kuntien valtionosuuksia, ovat optimistisia. Tosiasiallisesti muun muassa Työmarkkinatorin vahvempi käyttöönnotto lisää hallinnolliseen työhön käytettävää aikaa. Laskenta ei

ota huomioon kokonaisuutta, vaan keskittyy pistemäiseen tarkasteluun. Työllisyyspalveluiden siirron ja palvelutason säilyttämisen näkökulmasta on muutenkin erittäin huono lähtökohta heikentää työllisyyspalveluiden rahoitusta aikana, jolloin työmarkkinatilanne on haastava. Mahdollinen valtiosuuksien laskeminen tulisi toteuttaa, kun työllisyyspalvelut on saatu vakiintumaan työllisyysalueilla. Palveluiden siirron rahoitus oli erittäin paljon alimitoitettu ja työllisyysalueet ovat ensimmäisenä toimintavuonnaan ajautuneet erittäin haasteelliseen taloudelliseen tilanteeseen, mikä heijastuu suoraan palveluiden laajuuteen ja tasoon.

Järvenpää Jussi

Kokkolan kaupunki, kaupunginkanslia - Keski-Pohjanmaan työllisyysalue